

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Державного вищого
навчального закладу «Донбаський
державний педагогічний університет»

проф. С.О. Омельченко

« _____ » 2020 р.

ВИТЯГ

з протоколу фахового семінару розширеного засідання
кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
від 03 липня 2020 року

ПРИСУТНІ: **Стешенко В.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; **Цибулько Г.Я.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри; **Вовк Н.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри; **Рукасова С.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри; **Лихолат О.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри; **Борисова С.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри; **Пшеничний М.В.** – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри; **Борисенко Л.П.** – старший викладач кафедри; аспіранти кафедри.

ЗАПРОШЕНІ: **Набока О.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор із науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»; **Хижняк І.А.** – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти; **Гаврілова Л.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти; **Бондаренко В.І.** – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальнотехнічних дисциплін, безпеки життєдіяльності та автосправи; **Ішутіна О.Є.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти, **Хвашевська О.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти, **Величко В.Є.** – кандидат фізико-математичних наук, доцент, завідувач кафедри методики навчання математики та методики навчання інформатики, **Шульга Т.В.** – завідувач аспірантури ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Головуючий на засіданні: **Стешенко В.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти.

Секретар засідання: **Вовк Н.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДДПУ.

Рецензенти:

Набока Ольга Георгіївна – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор із науково-педагогічної роботи ДДПУ.

Гаврілова Людмила Гаврилівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Про рекомендацію до захисту дисертації **Погорєлова Михайла Григоровича «Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності»**, представленій до попередньої експертизи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

СЛУХАЛИ:

1. Головуючого на розширеному засіданні фахового семінару кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти – доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти, **Стеценка Володимира Васильовича**, який повідомив, що **Погорєлов Михайло Григорович**, народився у м. Слов'янськ, Донецької області у 1976 році.

У 2001 році закінчив ДВНЗ «Слов'янський державний педагогічний інститут» і отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти» та здобув кваліфікацію магістр педагогіки.

У 2017 році закінчив Харківський національний автомобільно – дорожній університет за спеціальністю «Автомобільний транспорт» та здобув кваліфікацію спеціаліст автомобільного транспорту.

З 2000 року працював в університеті на посаді старшого лаборанта, з 2003 року і по теперішній час старшим викладачем кафедри загальнотехнічних дисциплін, безпеки життєдіяльності та автосправи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Має понад 40 наукових праць, із них 5 за темою дисертаційного дослідження у фахових виданнях ВАК України, 1 статтю в зарубіжному виданні і 1 навчально-методичний посібник.

З листопада 2016 року навчався в аспірантурі зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями). З листопада 2016 року працює над темою дисертаційного дослідження, яка була узгоджена Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 1 від 29 січня 2019 року).

Пропонуються результати наукового дослідження **Погорєлова М.Г.**, яке виконано в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

2. Погорєлов М.Г., який виклав основний зміст дисертації «Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності» та загальні висновки, що були здобуті в результаті здійсненого ним дослідження.

Погорєлов М.Г.: Шановні присутні! Вашій увазі пропонуються результати дисертаційного дослідження на тему «Формування готовності

майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності».

Сьогодні серед подій, що особливо хвилюють українське суспільство, нагальними є проблеми освітньої галузі, її реформування крізь призму вдосконалення й навіть кардинальної зміни підходів до процесів навчання і виховання молодого покоління. Вони торкнулися усіх ланок освіти, зокрема й вищої педагогічної. Фундаментальні трансформації сучасного освітнього простору в Україні характеризуються кардинально іншим розумінням цілей і завдань вищої педагогічної освіти, усвідомленням необхідності переходу до моделі навчання «впродовж життя», новими концептуальними підходами до розробки та використання інноваційних методик і технологій ефективною освітньої діяльності. Сьогоднішній стан підготовки фахівців педагогічних спеціальностей, зокрема для закладів професійної (професійно-технічної) освіти, викликає у громадськості занепокоєння і стурбованість, адже подальший розвиток вищої педагогічної освіти висуває нові вимоги до особистісних і професійних якостей майбутнього інженера-педагога, потребує високоефективного організаційно-методичного та дидактичного супроводу, широкого застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Отже, постає необхідність в розробленні моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності та визначенні організаційно-педагогічних умов, що уможливить досягнення високого рівня сформованості готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до використання ІКТ у професійній діяльності.

Об'єкт, предмет, мета та інші компоненти наукового апарату дослідження представлені на екрані, тому дозвольте їх не називати, й перейти до викладу змісту основних результатів дослідження.

Виконання **першого** завдання дослідження дозволило встановити, що готовність майбутнього викладача професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності – це стійка структурно-функціональна система інтеграційних якостей, яка пов'язана з мотиваційною, змістовою, операційно-діяльнісною, емоційно-вольовою і рефлексивною сферами особистості та забезпечує ефективну реалізацію основних професійно-педагогічних функцій і завдань з підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Структуру готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності складають такі взаємопов'язані компоненти: мотиваційний, змістовий (теоретична готовність), операційно-діяльнісний (практична готовність), емоційно-вольовий та рефлексивний.

Аналіз реального стану професійної підготовки цієї категорії майбутніх інженерів-педагогів дав змогу з'ясувати, що неефективна організація освітнього процесу, незбалансованість навчальних дисциплін (передовсім професійно-орієнтованих), відсутність логічної наступності використання спеціалізованих і

педагогічних програмних засобів упродовж усього періоду навчання та інші чинники перешкоджають належному формуванню у студентів готовності до застосування ІКТ в майбутній професійній діяльності. З іншого боку, виявлено основні чинники, які позитивно впливають на готовність майбутніх викладачів професійного навчання у галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, а саме: 1) соціально-економічний – детермінований становленням і прискореним розвитком інформаційного суспільства; сучасними вимогами до підготовки фахівців, здатних на належному рівні використовувати ІКТ у професійній діяльності; 2) ціннісно-орієнтаційний – передбачає мотиваційно ціннісне ставлення особистості до використання ІКТ у побуті, навчально-пізнавальній та майбутній професійній діяльності, тобто сформованість особистісно-значущих, ціннісних переконань і позицій індивіда щодо широкого використання засобів ІКТ; 3) організаційно-педагогічний – зумовлює належну організацію освітнього процесу в педагогічному ЗВО, передбачає готовність викладачів до системного застосування ІКТ у процесі викладання передовсім професійно-орієнтованих дисциплін, а також широке використання студентами ІКТ під час самостійної та науково-дослідницької роботи.

Реалізація **другого** завдання дозволило зробити теоретико-концептуальне обґрунтування системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності. Процес проектування цієї системи здійснювався з урахуванням таких методологічних підходів: системного, технологічного, особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного.

Внутрішню організацію досліджуваної системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності візуально представлено у вигляді моделі, яка містить такі блоки: 1) цільовий – забезпечує окреслення цілей професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі транспорту, зокрема пов'язаних із формуванням готовності до широкого застосування ІКТ у професійній діяльності; 2) змістовий – представлений системою знань про особливості використання ІКТ у процесі розв'язання професійно-орієнтованих завдань, а також сукупністю умінь застосування цих знань у професійній діяльності; 3) процесуальний – визначає специфіку організації процесу підготовки студентів до використання ІКТ у професійній діяльності через систему відповідних форм, методів і засобів педагогічної взаємодії; 4) контрольо-коригувальний – пов'язаний з управлінням якістю освітнього процесу на кожному з етапів фахової підготовки за допомогою спеціально підбраного для цього матеріально-технічного і методичного інструментарію; 5) оцінювально-результативний – передбачає створення діагностичного апарату для педагогічного моніторингу рівня готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до використання ІКТ у професійній діяльності.

Результати дослідження дозволили сформулювати гіпотезу, що послідовна та поетапна реалізація змісту вище зазначених компонентів системи завдяки впливу відповідних організаційно-педагогічних умов, використанню навчально-

методичного інструментарію і засобів педагогічного моніторингу уможлиблюють досягнення високого рівня сформованості готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до використання ІКТ у професійній діяльності.

Виконання **третього** завдання дозволило здійснити дидактичний аналіз спеціалізованих програмних засобів, найбільш поширених у сфері логістики, експлуатації, діагностики, технічного обслуговування та ремонту автомобілів.

Результати цього аналізу дозволяють стверджувати, що до найбільш ефективних спеціалізованих програмних продуктів, які рекомендуються використовувати у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів у галузі транспорту, належать такі: 1) «Альфа-Авто» – програмний пакет для забезпечення широкої підтримки бізнес-процесів у технічних центрах із обслуговування автомобілів, комплексної автоматизації обліку на підприємствах автомобільного бізнесу й ін.; 2) «SilverDAT» – програмний засіб, призначений для визначення технології і вартості ремонту провідних марок автомобілів, а також нормативів щодо трудомісткості та часу, необхідного на виконання певних видів ремонтних робіт або технічного обслуговування; 3) «AutoData»; 4) «AutoData»; 5) автосканер ELM327.

Практика свідчить, що значного поширення в освітньому процесі набули програмні засоби для реалізації педагогічного моніторингу: контролю, організації процедур перевірки, оцінювання та збереження одержаних результатів. До найбільш поширених безкоштовних програмних засобів (тестових оболонок) нами віднесено «Тесторіум», «Tests» і «Test-W2».

Стосовно педагогічних програмних засобів, які сьогодні пропонуються на ринку інформаційно-освітніх послуг для викладачів професійного навчання у галузі транспорту, то передовсім слід звернути увагу на оригінальні електронні підручники, розроблені ТОВ «Компанія СМІТ», зокрема: «Будова й експлуатація тракторів та автомобілів», «Слюсар із ремонту сільськогосподарських машин та устаткування (система технічного обслуговування і ремонту машин)» та ін.

Однак, практичний досвід реалізації комп'ютерно-орієнтованого навчання фахових дисциплін у галузі транспорту доводить необхідність використання педагогічних програмних засобів, які уможлиблюють комплексне і системне розв'язання основних дидактичних завдань. До таких педагогічних програмних засобів належать електронні навчально-методичні комплекси.

Нами розроблено, апробовано й упроваджено в практику підготовки інженерів-педагогів авторський електронний навчально-методичний комплекс «Конструкція автомобіля», що містить такі взаємопов'язані модулі: 1) навчально-методичний (робоча навчальна програма курсу, методичні рекомендації, вказівки, інструкції; електронний підручник; лабораторний практикум); 2) контрольнo-діагностичний (автоматизована система тестового контролю; завдання для самостійної роботи студентів; засоби зворотного зв'язку); 3) інформаційно-пошуковий (електронний довідник; електронний глосарій; популярні Інтернет-ресурси з питань будови й експлуатації, конструктивних особливостей механізмів і вузлів автомобілів та ін.).

Дослідженням підтверджено, що практична реалізація запропонованої моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності пов'язана зі створенням таких організаційно-педагогічних умов: 1) актуалізація суб'єктної позиції студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ; 2) забезпечення гнучкості управління і самоуправління начально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ в майбутній професійній діяльності; 3) періодичне оновлення змісту професійно-інформатичної підготовки студентів; 4) стимулювання самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної з використанням ІКТ.

З'ясовано, що виокремлені організаційно-педагогічні умови підвищують якість і результативність професійно-інформатичної підготовки студентів, якщо реалізуються комплексно і системно, оскільки недотримання хоча б однієї з них, ізольоване та фрагментарне їх відтворення без належного навчально-методичного супроводу і педагогічного моніторингу знижує ефективність формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Реалізація четвертого завдання дозволило встановити, що процес формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності є недостатньо ефективним. Це викликало необхідність розроблення і впровадження спеціальної системи формування готовності до цієї діяльності на основі реалізації запропонованого комплексу організаційно-педагогічних умов.

Встановлення критеріїв і відповідних їм показників готовності студентів до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності здійснювалося з урахуванням можливості їх реального діагностування у процесі науково-педагогічного експерименту. Основними показниками, що характеризують рівні готовності майбутніх викладачів професійного навчання до досліджуваної діяльності, нами виділені такі: 1) для мотиваційного компоненту – здатність визначати цілі професійної діяльності, проектувати алгоритм їх досягнення, зокрема через використання засобів ІКТ; прагнення використовувати знання сучасних ІКТ у процесі освітньої та майбутньої професійної діяльності; бажання опанувати нові види програмного забезпечення для успішного здійснення професійної діяльності; 2) для змістового компоненту – широта, глибина, міцність, системність і дієвість набутих знань використання ІКТ у професійній діяльності (теоретичного, методологічного і практико-технологічного характеру); 3) для операційно-діяльнісного компоненту – ступінь сформованості вмінь (гностичних, проектувально-конструктивних, контрольних-оцінювальних, організаційних і комунікативних) й особливості використання методологічних, теоретичних і практико-технологічних знань у професійній діяльності; 4) для емоційно-вольового компоненту – здатність до тривалої напруженої роботи, пов'язаної із засвоєнням навчально-пізнавальної інформації з професійної галузі; здатність до групової діяльності та співпраці з використанням сучасних ІКТ для досягнення професійно значущих цілей; 5) для рефлексивного компонента –

здатність об'єктивно оцінювати проміжний і кінцевий результати професійної діяльності з використанням ІКТ; здатність виявляти й усвідомлювати допущені помилки і прогнозувати можливі шляхи їх усунення; здатність зіставляти і порівнювати результати власної діяльності з результатами одногрупників, викладача та ін.

Вирішення **п'ятого** завдання дало змогу засвідчити що формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності є більш ефективним у межах різнорівневої системи формування цієї готовності, що містить мотиваційний, змістовний, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий та рефлексивний компоненти, й описує її розвиток на високому (творчо-пошуковому), достатньому (перетворювальному), середньому (інтерпретуючому) та низькому (відтворювальному) рівнях.

Достовірність й об'єктивність результатів дослідження перевірялася за допомогою статистичних методів оцінки експериментальних даних. Так, перевірка ефективності дослідно-експериментальної роботи здійснювалася з використанням коефіцієнту ефективності, встановлене значення якого підтвердило доцільність запропонованої системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, а також комплексу організаційно-педагогічних умов її реалізації. Одержане значення коефіцієнту ефективності формування досліджуваної готовності потребувало подальшої статистичної обробки з метою встановлення його достовірності та спростування можливої випадковості. З цією метою використовувався непараметричний критерій χ^2 , емпіричне значення якого заперечило нульову гіпотезу та прийняло альтернативну про те, що вищий середній показник успішності формування досліджуваної готовності у студентів ЕГ, порівняно зі студентами КГ, не є випадковим, а зумовлений послідовним упровадженням структурних компонентів системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, впливу комплексу організаційно-педагогічних умов і поетапного та цілеспрямованого навчання професійно-орієнтованих дисциплін із широким використанням засобів ІКТ.

Отже, отримані результати експерименту підтверджують висунуту нами гіпотезу про те, що ефективність формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності забезпечується шляхом впровадження у педагогічному закладі вищої освіти системи, чітко зорієнтованої на формування готовності студентів до досліджуваної діяльності, та реалізації комплексу організаційно-педагогічних умов її ефективного функціонування та розвитку.

Доповідь закінчено! Дякую за увагу!

Здобувач відповів на запитання.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: Розкрийте сутність використаного Вами технологічного підходу?

Погорєлов М.Г.: Дякую за запитання! Сутність технологічного підходу полягала у визначенні: змісту професійно-орієнтованого навчального матеріалу; програмного забезпечення для створення електронного навчального комплексу; етапів створення електронного комплексу; вимог до електронних комплексів в галузі транспорту: критеріїв оцінювання якості електронного навчально-методичного комплексу.

Кандидат педагогічних наук, доцент Борисова С.В.: Назвіть науковців які займалися вашою проблемою створення електронних засобів навчання?

Погорєлов М.Г.: Дякую за запитання. Питанням створення електронних засобів навчання присвячено роботи таких науковців – С. Яшанова, Ю. Жук, Л. Забродської, Є. Машбиць, М. Мелемуд, І. Роберта.

Аналіз праць науковців та власний практичний досвід реалізації комп'ютерно-орієнтованого навчання дав змогу виокремити та врахувати при створенні авторського ЕНМК «Конструкція автомобіля» основні вимоги до електронних навчальних програмних засобів.

Кандидат педагогічних наук, доцент Лихолат О.В.: Які протиріччя викликали необхідність вашої розробки?

Погорєлов М.Г.: Дякую за запитання. Суперечності, які зумовили вибір теми дослідження: на соціальному рівні: протиріччя між потребою суспільства у викладачах закладів професійної (професійно-технічної освіти), готових до ефективного застосування ІКТ у професійній діяльності, й недостатнім рівнем їх готовності до такої діяльності; на науковому рівні – протиріччя між наявністю наукових доробок з ІКТ та відсутністю відповідних розробок щодо формування готовності майбутніх викладачів в галузі транспорту до використання ІКТ; на методичному рівні: необхідністю цілеспрямованого формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до використання ІКТ та відсутністю науково обґрунтованої моделі системи та ефективних організаційно-педагогічних умов формування цієї готовності в процесі навчання у закладі вищої освіти;

Кандидат педагогічних наук, ст. викладач Пшеничний М.В.: В чому полягає наукова новизна роботи?

Погорєлов М.Г.: Дякую за запитання. Наукова новизна полягає у тому, що: розроблено модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, яка ґрунтується на основі розробленого навчально-методичного комплексу, та організаційно педагогічних умов досягнення високого рівня готовності до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Кандидат педагогічних наук, доцент Цибулько Г.Я.: Скажіть будь ласка, чи було оцінено якість авторського електронного комплексу? Якщо так, то

за якими критеріями?

Погорєлов М.Г.: Дякую за запитання. Визначення якості авторського ЕНМК «Конструкція автомобіля» здійснювалося з використанням методу експертної оцінки. При цьому експертами виступали 12 науково-педагогічних працівників, які викладають інформатичні («Основи інформатики», «Інформаційно-комунікаційні технології» й ін.) та професійно-орієнтовані дисципліни в галузі транспорту.

Експертам було запропоновано оцінити якість електронного навчально-методичного комплексу за допомогою 10 критеріїв, які передбачали структурованість навчального матеріалу та зручність користування й управління мультимедійними засобами.

Кандидат фізико-математичних наук, доцент Величко В.Є.: Якими засобами Ви користувались під час розробки електронного підручника, що входить до складу авторського електронного навчально-методичного комплексу «Конструкція автомобіля»?

Погорєлов М.Г.: Дякую за запитання. Для розробки електронного підручника, що входить до складу авторського електронного навчально-методичного комплексу, «Конструкція автомобіля» ми використовували програму Microsoft Expression Web, яка надала можливість у візуальному режимі розробляти гіпертекстові документи з використанням каскадних таблиць та стилів.

Кандидат педагогічних наук, доцент Вовк Н.В.: Що передбачав емоційно-вольовий компонент готовності майбутніх викладачів професійного навчання до застосування ІКТ у професійній діяльності?

Погорєлов М.Г.: Дякую за запитання. Цей компонент передбачав усвідомлення студентами значущості застосування ІКТ у професійній діяльності як необхідної та важливої умови підвищення їх професіоналізму. Цей компонент у структурі готовності характеризував здатність викладача професійного навчання до тривалої напруженої роботи, пов'язаної з пошуком, аналізом, обробленням і поданням інформації з професійної галузі.

Кандидат педагогічних наук, доцент Рукасова С.О.: Коротко розкрийте сутність першої організаційно-педагогічної умови формування готовності майбутніх викладачів до застосування ІКТ?

Погорєлов М.Г.: Дякую за запитання. Першою умовою стала актуалізація суб'єктної позиції особистості майбутнього інженера-педагога у процесі формування готовності до застосування ІКТ у професійній діяльності. Її сутність полягала в забезпеченні стимулювання особистісних досягнень студентів у використанні ІКТ (створення ситуацій успіху); створенні проблемних ситуацій в процесі формування готовності студентів до застосування ІКТ у професійній діяльності (проблемне навчання); в) включенні студентів в особистісно-значущу для них освітню діяльність.

Старший викладач Борисенко Л.П.: Які особливості використання розробленого Вами комплексу в освітньому процесі?

Погорелов М.Г.: Дякую за запитання. Особливістю виявилось те, що розроблений електронний навчально-методичний комплекс пристосований до роботи не лише на окремому комп'ютері, а також в локальній мережі. При чому, результати тестування автоматично надсилаються окремим файлом на комп'ютер викладача, в якому відображається автоматично час виконання завдання та кількість набраних балів.

Кандидат педагогічних наук, доцент Ішутіна О.Є.: Назвіть, що належить до засобів інформаційно-комунікаційних технологій?

Погорелов М.Г.: Дякую за запитання. До засобів ІКТ належить апаратне та програмне забезпечення: цифрова техніка; локальні обчислювальні мережі; пристрої введення-виведення інформації; засоби архівного зберігання великих обсягів даних; пристрої для перетворення інформації; засоби маніпулювання аудіовізуальною інформацією (мультимедіа); сучасні засоби зв'язку; системи штучного інтелекту; системи комп'ютерної графіки; програмні комплекси (мови програмування, транслятори, операційні системи, пакети прикладних програм).

Головуючий на засіданні – доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В. запропонував розпочати обговорення результатів дослідження Погорелова Михайла Григоровича.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін, безпеки життєдіяльності та автосправи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» Бондаренко В.І.:

Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації: виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану. Індивідуальний та навчальний плани аспірантом Погореловим М.Г. виконані у повному обсязі.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Тема дисертаційного дослідження актуальна, оскільки сьогодні серед подій, що особливо хвилюють українське суспільство, нагальними є проблеми освітньої галузі, її реформування крізь призму вдосконалення й навіть кардинальної зміни підходів до процесів навчання і виховання молодого покоління. Аналіз й узагальнення наукової літератури свідчить про існування суперечності між потребою суспільства у викладачах закладів професійної (професійно-технічної освіти), готових до ефективного застосування ІКТ у професійній діяльності й відсутністю науково обґрунтованої моделі та ефективних організаційно-педагогічних умов формування цієї готовності в процесі навчання у закладі вищої освіти. Соціальне значення проблеми фахової підготовки педагогів для системи закладів професійної (професійно-технічної) освіти, недостатній рівень її науково-теоретичного і методичного розроблення зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Формування готовності майбутніх викладачів професійного

навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності».

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Робота виконана згідно з планом наукових робіт кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», зокрема в межах науково-дослідницької теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (РК 0115U003307). Тему затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 9 від 27 квітня 2017 р.) й узгоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 1 від 29 січня 2019 року).

Наукова новизна одержаних результатів: вперше теоретично обґрунтовано та експериментально підтверджено ефективність організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності (актуалізація суб'єктної позиції студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ; забезпечення гнучкості управління й самоуправління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності; періодичне оновлення змісту професійно-інформатичної підготовки студентів; стимулювання самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної з використанням ІКТ); розроблено модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності; встановлено критерії та показники для виявлення рівнів готовності студентів до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності; обґрунтовано рівні готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів у галузі транспорту: низький (відтворювальний), середній (інтерпретувальний), достатній (перетворювальний) і високий (творчо-пошуковий); уточнено поняття «готовність» як «стійка структурно-функційна система інтеграційних якостей, яка пов'язана з мотиваційною, змістовою, операційно-діяльнісною, емоційно-вольовою й рефлексивною сферами особистості та забезпечує ефективну реалізацію основних професійно-педагогічних функцій і завдань з підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; набули подальшого розвитку форми та методи навчання студентів фахових дисциплін у галузі транспорту на основі використання технічних і дидактичних можливостей сучасних ІКТ.

Теоретичне і практичне значення дослідження. Теоретичне значення дослідження полягає в теоретико-концептуальному обґрунтуванні моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, у визначенні стану і чинників формування готовності студентів до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні навчально-методичного інструментарію функціонування та розвитку системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності,

зокрема: створено електронний навчально-методичний комплекс дисципліни «Конструкція автомобіля», що уможливило ефективну організацію комп'ютерно-орієнтованого навчання, а також самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів; розроблено навчально-методичний посібник викладачам щодо формування готовності викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Основні положення і результати дослідження М. Погорелова представлено у 7 публікаціях, з яких: 5 статей у фахових наукових виданнях (з них 4 одноосібні) та 1 – у зарубіжному виданні, 1 – навчально-методичному посібнику, 4 тез у збірниках матеріалів конференцій різних рівнів.

Особистий внесок здобувача в роботі «Педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій», опублікованій у співавторстві, полягає в обґрунтуванні та визначенні педагогічних умов ефективного формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Достовірність отриманих висновків підтверджено використанням теоретичних та емпіричних методів, тривалістю дослідно-експериментальної роботи, якісним і кількісним аналізом експериментальних даних, зафіксованих довідками про впровадження результатів дослідження.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Структура дисертації відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій. Структурні компоненти дослідження (анотації, вступ, 3 розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки) пов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження на основі аналізу нормативних документів та визначених суперечностей, коректно визначено мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, представлено інформацію про результати наукового пошуку та відомості щодо його апробації, у тому числі вказано особистий внесок здобувача в опублікованих працях, написаних у співавторстві, обсяг і структуру дослідження; охарактеризовано новизну, теоретичне і практичне значення дослідження.

У першому розділі схарактеризовано стан розробленості проблеми формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності; виявлено основні чинники, які позитивно впливають на готовність майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

У другому розділі зроблено теоретико-концептуальне обґрунтування моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності та

виокремленні організаційно-педагогічні умови її реалізації у процесі професійної підготовки; розроблено, апробовано й упроваджено в практику підготовки інженерів-педагогів авторський електронний навчально-методичний комплекс «Конструкція автомобіля».

У третьому розділі розкрито особливості організації та проведення педагогічного експерименту щодо перевірки ефективності моделі та педагогічних умов формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Достовірність й об'єктивність результатів дослідження перевірялася за допомогою статистичних методів оцінки експериментальних даних. Так, перевірка ефективності дослідно-експериментальної роботи здійснювалася з використанням коефіцієнта ефективності, установлене значення якого підтвердило доцільність запропонованої моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, а також комплексу організаційно-педагогічних умов її реалізації.

Список використаних джерел вміщує перелік опрацьованих джерел. Основний зміст доповнюють додатки, що застосовувалися дисертантом у процесі проведення експерименту.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації відсутні.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Михайла Григоровича Погорелова «Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язанням проблем, практичним значенням відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167).

У процесі обговорення **ВИСТУПИЛИ:**

Офіційний рецензент Набока О.Г. – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор із науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Актуальність теми дисертаційної роботи. Інформаційно-комунікаційні технології все глибше проникають в усі сфери життєдіяльності суспільства, що вимагає переорієнтування усіх ланок системи освіти на нову стратегію і технологію реалізації освітнього процесу. Сьогодні кількість професій, пов'язаних із використанням ІКТ, невпинно зростає. Відповідно, актуалізується

потреба у фахівцях, котрі на високому рівні володіють сучасними інформаційними засобами та відповідним програмним забезпеченням, вміють працювати з інформаційними ресурсами, моделювати процеси, які реально зустрічаються у професійній діяльності, здатні до вибору найбільш раціональних комп'ютерних технологій, необхідних для розв'язання конкретних професійних завдань.

У цьому аспекті значний науковий і практичний інтерес становить формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності, що актуалізує проведення дослідження, репрезентованого в науковій роботі Погорелова Михайла Григоровича. Відзначимо, що актуальність наукової роботи вочевидь підсилюється низкою суперечностей, що виникають між потребою суспільства у викладачах закладів професійної (професійно-технічної) освіти, готових до ефективного застосування ІКТ у професійній діяльності, та відсутністю науково обґрунтованої моделі системи й ефективних організаційно-педагогічних умов формування цієї готовності в процесі навчання в закладі вищої освіти; між зростанням популярності професій, пов'язаних із використанням сучасної комп'ютерної техніки, цифрових технологій, засобів комунікацій, та необхідністю масового комп'ютерного навчання (інформатизація суспільства). У дисертації обґрунтовано, що розв'язання зазначених суперечностей передбачає дієве вдосконалення процесу підготовки майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту, що не знайшло достатнього узагальнення в сучасній педагогічній науці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Актуальність дослідження М.Г. Погорелова підкреслюється тим, що дисертацію виконано згідно з планом наукових робіт кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», зокрема в межах науково-дослідницької теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (РК 0115U003307).

Тему затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 9 від 27 квітня 2017 р.) й узгоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 1 від 29 січня 2019 року). Роль здобувача у виконанні цієї роботи полягає визначенні сутності і структури готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту та розробленні моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація М.Г. Погорелова є комплексним дослідженням, у якому *вперше*:

– теоретично обґрунтовано та експериментально підтверджено ефективність організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності (актуалізація суб'єктної позиції студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ; забезпечення гнучкості управління

й самоуправління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності; періодичне оновлення змісту професійно-інформатичної підготовки студентів; стимулювання самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної з використанням ІКТ);

- розроблено модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності;

- встановлено критерії та показники для виявлення рівнів готовності студентів до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності;

- обґрунтовано рівні готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів у галузі транспорту: низький (відтворювальний), середній (інтерпретувальний), достатній (перетворювальний) і високий (творчо-пошуковий);

уточнено поняття «готовність» як «стійка структурно-функційна система інтеграційних якостей, яка пов'язана з мотиваційною, змістовою, операційно-діяльнісною, емоційно-вольовою й рефлексивною сферами особистості та забезпечує ефективну реалізацію основних професійно-педагогічних функцій і завдань з підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

набули подальшого розвитку форми та методи навчання студентів фахових дисциплін у галузі транспорту на основі використання технічних і дидактичних можливостей сучасних ІКТ.

Наукове та практичне значення. Дисертаційна робота М.Г. Погорелова містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

У результаті проведеного дослідження дисертантом:

- розкрито сутність і структуру готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ;

- досліджено педагогічні можливості ІКТ у фаховій підготовці майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту та розроблено, апробовано авторський електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Конструкція автомобіля»;

- розроблено модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності та досліджено організаційно-педагогічні умови її ефективної реалізації та розвитку;

- визначено критерії, показники та рівні готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ;

- здійснено експериментальну перевірку моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності й ефективність організаційно-педагогічних умов її реалізації.

Дисертантом розроблено та впроваджено в освітній процес підготовки майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту електронний

навчально-методичний комплекс з дисципліни «Конструкція автомобіля» та навчально-методичний посібник щодо формування готовності викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Результати дисертаційного дослідження М.Г. Погорелова мають теоретичну та практичну значущість, достатньо обґрунтовані, пройшли апробацію та впроваджено в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Української інженерно-педагогічної академії, Криворізького державного педагогічного університету, Бердянського державного педагогічного університету.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Основні наукові положення й результати дисертаційного дослідження висвітлено у 7 публікаціях автора, з яких: 5 статей у фахових наукових виданнях (з них 4 одноосібні) та 1 – у зарубіжному виданні, 1 – навчально-методичному посібнику, 4 матеріалах і тез доповідей конференцій.

На основі аналізу змісту публікацій М.Г. Погорелова можна констатувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Сформульовані М.Г. Погореловим наукові положення, висновки і пропозиції дисертаційного дослідження є аргументованими та змістовними. Достовірність одержаних результатів підтверджується теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних положень дослідження, застосуванням наукових методів, апробацією та впровадженням результатів роботи в освітню реальність закладів вищої освіти.

Аналіз основних положень змісту дисертації свідчить про досягнення здобувачем мети і розв'язання висунутих завдань. Висновкам, представленим у дисертації, властиві повнота та логічність викладу.

Достовірність наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, підтверджується широтою й різноманітністю опрацьованої джерельної бази (285 найменувань), що свідчить про належний рівень опрацювання стану проблеми.

Зміст, результати проведеної роботи, висновки повністю відображають основні положення дисертації.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Робота складається з анотації українською та англійською мовами, списку опублікованих праць за темою дисертації, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Дисертантом здійснено ґрунтовний аналіз педагогічних та науково-методичних праць із проблеми дослідження. На підґрунті з'ясованих теоретичних і методичних засад проблеми дослідження, дослідником сформульовано провідну мету, що полягає у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці дієвості моделі системи формування готовності

майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, а також організаційно-педагогічних умов її ефективної реалізації та розвитку.

Дисертантом логічно визначено науковий апарат дослідження. Вдало дібрано комплекс загальнонаукових методів: теоретичних, емпіричних та статистичних, що дозволило повністю виконати поставлені завдання дослідження.

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури дозволив М.Г. Погорелову уточнити визначення готовності майбутнього викладача професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності як стійкої структурно-функційної системи інтеграційних якостей, яка пов'язана з мотиваційною, змістовою, операційно-діяльнісною, емоційно-вольовою й рефлексивною сферами особистості та забезпечує ефективну реалізацію основних професійно-педагогічних функцій і завдань з підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Структурними компонентами такої готовності визначено: мотиваційний, змістовний, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий та рефлексивний.

Дисертантом з'ясовано роль, місце та педагогічні можливості ІКТ у професійній підготовці, а також здійснено аналіз спеціалізованих прикладних програмних засобів, найбільш поширених у сфері логістики, експлуатації, діагностики, технічного обслуговування та ремонту автомобілів, а також типових тестових систем і педагогічних програмних продуктів.

За результатами власного наукового пошуку дослідником доведено необхідність використання в процесі професійної підготовки майбутніх викладачів у галузі транспорту, поряд із професійними програмними продуктами, спеціально створених педагогічних програмних засобів.

На основі концептуальних ідей дослідження, застосування наукових підходів дослідником здійснено теоретико-концептуальне обґрунтування моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності як сукупності чотирьох блоків: змістовного (представлений системою знань про особливості використання ІКТ у процесі розв'язання професійно зорієнтованих завдань, а також сукупністю вмінь застосування ІКТ у професійній діяльності), процесуального (визначає специфіку організації процесу підготовки студентів до використання ІКТ у професійній діяльності через систему відповідних форм, методів і засобів педагогічної взаємодії), контрольнo-коригувального (пов'язаний з управлінням якістю освітнього процесу на кожному з етапів навчання за допомогою спеціально відібраного для цього матеріально-технічного і методичного інструментарію) і оцінювально-результативного (передбачає створення діагностичного апарату для встановлення рівня готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до використання ІКТ у професійній діяльності).

Безумовного науково-прикладного значення набуло обґрунтування дисертантом комплексу організаційно-педагогічних умов формування готовності

майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності: 1) актуалізація суб'єктної позиції студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ; 2) забезпечення гнучкості управління і самоуправління начальню-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ в майбутній професійній діяльності; 3) періодичне оновлення змісту професійно-інформатичної підготовки студентів; 4) стимулювання самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної з використанням ІКТ.

Досить коректно дослідником визначено критерії і показники, за якими досліджено готовність майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, які дозволили диференціювати студентів за чотирма рівнями: високим (творчо-пошуковим), достатнім (перетворювальним), середнім (інтерпретуючим) і низьким (відтворювальним).

З метою підтвердження ефективності моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності дисертантом проведено дослідно-експериментальну роботу, яка складалася з констатувальної, пошукової та формувальної стадій науково-педагогічного експерименту. Статистичний аналіз отриманих за результатами педагогічного експерименту даних дав можливість дисертанту об'єктивно оцінити ефективність та рівень практичної значимості розробленої моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Підсумки дисертаційного дослідження представлено у загальних висновках, які обґрунтовано, логічно та чітко сформульовано, відображають досягнення мети й завдань дослідження та є достовірними.

Обсяг основного тексту дисертаційного дослідження відповідає вимогам. Назва роботи відповідає її меті, змісту й експериментальним дослідженням. Структура дисертації, її зміст та обсяг відповідають вимогам до такого роду кваліфікаційних наукових праць.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1) З метою посилення обґрунтування актуальності проблеми необхідно розширити коло суперечностей між соціальними потребами суспільства та наявними науковими ідеями й практичними рекомендаціями.

2) Потребує більш чіткого узгодження та співвіднесення окремих методологічних характеристик дослідження, зокрема його мети та предмету.

3) Доцільним є удосконалення моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності як за назвою (прибрати слово система), так і за змістом – уточнити місце авторського педагогічного програмного засобу в презентованій моделі.

4) Доцільним є доповнення критеріальної бази дослідження переліком діагностувальних методик, що були використані дисертантом.

5) Поряд з перевіркою ефективності моделі, загалом цікавим було б більш широке розкриття перебігу формувального експерименту у частині використання найбільш ефективних методів та форм роботи для формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

6) Цікавим був би досвід застосування моделі у освітньому процесі студентів спеціальності 015 Професійна освіта та 014 Середня освіта (трудова навчання та технології) у Донбаському державному педагогічному університеті.

7) Мають місце огріхи стилістичного та орфографічного характеру.

Зазначені зауваження та побажання носять рекомендаційний та дискусійний характер, але не знижують загальної позитивної оцінки дослідження М.Г. Погорелова.

Загальний висновок. Дисертація М.Г.Погорелова «Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язанням проблем, практичним значенням відповідає вимогам пунктів вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (зарєєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), та може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний рецензент Гаврілова Л.Г. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами. На сучасному етапі розвитку української освіти виникає потреба у підвищенні якості підготовки педагогічних кадрів, які зможуть ефективно працювати в умовах процесів інформатизації суспільства. Модернізація освітніх процесів вимагає високого рівня професіоналізму педагогів, здатних до саморозвитку та фахового зростання в руслі застосування сучасних технологій навчання. На підставі вивчення дисертації М. Погорелова та опублікованих автором праць за результатами науково-дослідної роботи визначено, що в дисертаційній роботі розглядається актуальна проблема формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у

професійній діяльності, що цілком відповідає доміантній тенденції інформатизації сучасної освітньої системи у взаємозв'язку всіх її складників.

Дисертацію виконано згідно з планом наукових робіт кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», зокрема в межах науково-дослідницької теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (РК 0115U003307).

Тему затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 9 від 27 квітня 2017 р.) й узгоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 1 від 29 січня 2019 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна.

Назва дисертації повністю відповідає сутності досліджуваної проблеми. Дисертантом логічно обґрунтовано та визначено об'єкт, предмет, мету дослідження. Достатньо чітко визначено *наукову новизну*, яка полягає в тому, що *вперше*: теоретично обґрунтовано та експериментально підтверджено ефективність організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності (актуалізація суб'єктної позиції студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ; забезпечення гнучкості управління й самоуправління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності; періодичне оновлення змісту професійно-інформатичної підготовки студентів; стимулювання самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної з використанням ІКТ); розроблено модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності. Важливим науковим внеском автора є *уточнення* поняття «готовність» як «стійкої структурно-функціональної системи інтеграційних якостей, яка пов'язана з мотиваційною, змістовою, операційно-діяльнісною, емоційно-вольовою й рефлексивною сферами особистості та забезпечує ефективну реалізацію основних професійно-педагогічних функцій і завдань з підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти»; *у подальшому розвитку* форми та методи навчання студентів фахових дисциплін у галузі транспорту на основі використання технічних і дидактичних можливостей сучасних ІКТ.

Не викликає сумнівів **практичне значення одержаних результатів**, що полягає в розробленні навчально-методичного інструментарію функціонування та розвитку системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, зокрема: удосконаленні структури та змісту фахових навчальних дисциплін («Конструкція автомобіля», «Діагностика автомобіля», «Технічне обслуговування автомобіля», «Ремонт автомобіля», «Електричне та електронне обладнання автомобіля» та ін.), створенні електронного навчально-методичного комплексу дисципліни «Конструкція автомобіля», що уможливило ефективну

організацію комп'ютерно-орієнтованого навчання, а також самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Аналіз структури та змісту дисертаційного дослідження дає підставу стверджувати, що воно охоплює всі стадії науково-дослідницької роботи.

Подане на рецензування дослідження свідчить про наукову зрілість дисертанта, його вміння бачити актуальні проблеми професійної освіти, готовність розв'язувати їх на достатньому науковому рівні. В цілому дисертаційна робота М. Погорелова за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження і побажання дискусійного характеру:

1. Вважаємо, що в роботі недостатньо висвітлено законодавче, нормативно-правове та науково-методологічне підґрунтя процесу формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. Автору слід було б проаналізувати низку Законів України, Стратегій, Концепцій та Положень, прийнятих в останні роки, що стосуються інформатизації освіти, зокрема створення електронних освітніх ресурсів. Це б зробило теоретичні положення дослідження більш ґрунтовними та фундаментальними.

2. Поза увагою автора залишився зарубіжний досвід використання засобів ІКТ у професійній підготовці інженерів-педагогів, хоча це могло б поглибити авторське розуміння сутності певних теоретичних категорій дослідження М. Погорелова.

3. Суттєвим недоліком роботи вважаємо включення в перший (теоретичний) розділ експериментального вивчення стану сформованості готовності студентів до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності. На нашу думку, більш логічним був би аналіз освітніх програм, навчальних планів підготовки майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту, які наразі використовуються в системі вищої професійної освіти України.

4. Із змісту розробленої автором дисертації моделі системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності не зрозуміло, у чому полягає навчально-методичне забезпечення досліджуваного процесу? Чи використовувалися якісь засоби інформаційно-комунікаційних технологій, крім описаного в підрозділі 2.2. електронного підручника «Конструкція автомобіля»?

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної оцінки проведеного дослідження.

Основні результати дослідження висвітлено у достатній кількості наукових праць автора. На основі аналізу змісту публікацій М. Погорелова можна констатувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях та інтернет-виданнях викладено достатньо повно.

Дисертація Погорелова Михайла Григоровича «Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до

застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) і може бути подана до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді для допуску до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: Дисертація й репрезентовані результати дослідження справляють хороше враження. Автор володіє методологією дослідження. Спостерігається чіткість у визначенні об'єкта, предмета і мети дослідження. Заслуговує на увагу розроблений комплекс «Конструкція автомобіля». Добре розкрито наукову новизну й практичне значення. Обґрунтовано доцільність використання здобутих результатів дослідження у навчальному процесі ВНЗ педагогічного профілю навчання. Хочу звернути увагу на те, що результати дослідження мають наукову достовірність. Роботу можна рекомендувати до захисту.

Кандидат фізико-математичних наук, доцент Величко В.Є.: Дисертаційна робота Погорєлова М.Г. присвячена актуальній проблемі сьогодення. Дисертантом було ретельно проаналізовано велику кількість наукової літератури з проблеми дослідження. Зроблені ним за результатами дослідження висновки та рекомендації мають право на впровадження в навчальний-виховний процес вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту. Рекомендую роботу до представлення у разову спеціалізовану вчену раду.

Кандидат педагогічних наук, доцент Лихолат О.В.: Робота відзначається актуальністю досліджуваної проблеми, а також важливістю отриманих результатів для теорії і практики професійної освіти. Висновки, які зроблені дисертантом, є досить виважені, ґрунтовні, аргументовані, мають практичну і професійну спрямованість. Вважаю, що представлене дослідження є самостійним, завершеним та відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій. Робота може бути рекомендована для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Кандидат педагогічних наук, доцент Ішутіна О.Є.: Необхідно відзначити належний теоретико-методологічний рівень роботи та її важливість для теорії і практики професійної освіти. Позитивної оцінки заслуговує наукова новизна та практична значущість дисертаційної роботи. Результати проведеного дослідження засвідчують ефективність розв'язання поставлених завдань. Оскільки науковий рівень дисертації відповідає вимогам щодо кандидатських

дисертацій зі спеціальності 015 – професійна освіта, вона може рекомендуватися до представлення та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат педагогічних наук, доцент Рукасова С.О.: Представлене дослідження актуальне, самостійне, таке, що відповідає вимогам до кандидатських дисертацій за спеціальністю 015 і може бути рекомендованим для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Кандидат педагогічних наук, доцент Цибулько Г.Я.: Проведене дослідження значною мірою сприятиме формуванню майбутнього викладача професійного навчання в галузі транспорту як конкурентоспроможного фахівця на ринку праці, воно є таким, яке відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).і може рекомендуватися для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Погорелов Михайло Григорович висловив подяку рецензентам та виступаючим за уважне, критичне й принципове ставлення до дисертаційного дослідження, за позитивну оцінку його наукової праці і запевнив, що пропозиції колег будуть ретельно проаналізовані і враховані при доопрацюванні дисертації.

Відбулося відкрите голосування по дисертаційній роботі.

На основі обговорення дисертаційної роботи Погорелова М.Г. учасники фахового семінару розширеного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти зробили відповідний висновок.

ВИСНОВОК

фахового семінару розширеного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» про дисертаційне дослідження Погорелова Михайла Григоровича **«Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності»**, поданої до попередньої експертизи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Дисертація Погорелова Михайла Григоровича **«Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності»** виконана на високому теоретичному та практичному рівні, має

наукову новизну дослідження, яка є беззаперечною й очевидною. Автором комплексно й системно розглянуто наукову проблему.

Дисертаційна робота Погорелова Михайла Григоровича є самостійним і завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми, має цілісний характер, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), та може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Дослідження виконано згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» як складова частина комплексної наукової теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер 0115U003307). Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 9 від 27 квітня 2017 р.) й узгоджена Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 1 від 29 січня 2019 року).

Актуальність теми дослідження. Тема дисертаційного дослідження актуальна, оскільки сьогодні серед подій, що особливо хвилюють українське суспільство, нагальними є проблеми освітньої галузі, її реформування крізь призму вдосконалення й навіть кардинальної зміни підходів до процесів навчання і виховання молодого покоління.

Аналіз й узагальнення наукової літератури свідчить про існування суперечності між потребою суспільства у викладачах закладів професійної (професійно-технічної освіти), готових до ефективного застосування ІКТ у професійній діяльності й відсутністю науково обґрунтованої моделі та ефективних організаційно-педагогічних умов формування цієї готовності в процесі навчання у закладі вищої освіти.

Соціальне значення проблеми фахової підготовки педагогів для системи закладів професійної (професійно-технічної) освіти, недостатній рівень її науково-теоретичного і методичного розроблення зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності».

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– розроблено модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності;

– теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено ефективність організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх

викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності (актуалізація суб'єктної позиції студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ; забезпечення гнучкості управління і самоуправління начально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ в майбутній професійній діяльності; періодичне оновлення змісту професійно-інформатичної підготовки студентів; стимулювання самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної з використанням ІКТ);

– встановлено критерії та показники для виявлення рівнів готовності студентів до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності;

– обґрунтовано рівні готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів у галузі транспорту: низький (відтворювальний), середній (інтерпретуючий), достатній (перетворювальний) і високий (творчо-пошуковий);

удосконалено педагогічну систему формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності;

подальшого розвитку набули форми та методи навчання студентів фахових дисциплін у галузі транспорту на основі використання технічних і дидактичних можливостей сучасних ІКТ.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні навчально-методичного інструментарію функціонування та розвитку системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, зокрема: удосконалено структуру та зміст фахових навчальних дисциплін («Конструкція автомобіля», «Діагностика автомобіля», «Технічне обслуговування автомобіля», «Ремонт автомобіля», «Електричне та електронне обладнання автомобіля» й ін.) та створено електронний навчально-методичний комплекс дисципліни «Конструкція автомобіля», що уможливило ефективну організацію комп'ютерно-орієнтованого навчання, а також самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднено на наукових конференціях різного рівня:

– міжнародних: «Актуальные научные исследования в современном мире» (Переяслав-Хмельницький, 2017 р.); «Інноваційні технології розвитку та ефективності функціонування автомобільного транспорту» (Кропивницький, 2018 р.); «Культура в ідеалотворенні особистості» (Северодонецьк, 2020 р.);

– всеукраїнських: «Перспективи впровадження STEM-навчання у сучасній школі» (Лисичанськ, 2018 р.); «Перспективні напрямки сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 2019 р.), «Сучасна наука та освіта: стан, проблеми, перспективи» (Старобільськ, 2020 р.).

Результати та висновки дисертаційної роботи обговорено та позитивно оцінено на засіданнях кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (2016– 2020 рр.).

Результати дослідження **впроваджено** у процес професійної підготовки студентів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 50 від 01. 06. 2020), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 626 від 02.03.2020), Української інженерно-педагогічної академії (довідка № 106-01/02 від 05.03.2020), Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 09/01-264/03 від 08.05.2020), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 414 від 10.06.2020).

Основні результати дисертаційного дослідження відображено в публікаціях:

Навчально-методичні посібники:

1. Погорєлов М. Г. Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності : навчально-методичний посібник. Слов'янськ : Вид-во В. І. Моторіна, 2020. 151 с.

Статті в наукових фахових виданнях України:

2. Погорєлов М. Г. Критерії, показники та рівні готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2018. № 3 (18). С. 41–45.

3. Погорєлов М. Г. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності майбутнього викладача професійного навчання як психолого-педагогічна проблема. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика*. 2019. Вип. 6 (93). С. 190–201.

4. Погорєлов М. Г. Розвиток інформаційної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання у процесі фахової підготовки з автосправи. *Молодь і ринок*. 2019. №8 (175). С. 123–128.

5. Погорєлов М. Г. Формування готовності майбутнього викладача професійного навчання до застосування інформаційно-комунікативних технологій у професійній діяльності. *Фізико-математична освіта*. 2019. Вип. 2 (20). Ч. 2. С. 82–87.

6. Погорєлов М. Г., Бондаренко В. І. Педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи*. 2020. Вип. 73 (1). С. 29–33.

Статі в закордонних виданнях:

7. Pohorielov M. Information and communication technologies in the professional training of prospective teachers of vocational education in the transport industry. *Znanstvena misel journal*. 2020. № 40. Vol. 2. P. 25–32.

УХВАЛИЛИ:

Учасники фахового семінару розширеного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» рекомендують

дисертацію Погорелова Михайла Григоровича «Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Результати голосування: «за» – 16, «проти» – немає, «утримались» – немає. Рішення прийнято одноголосно.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор
перший проректор із науково-педагогічної роботи ДДПУ О. Г. Набока

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри теорії і практики
початкової освіти ДДПУ Л.Г. Гаврілова

Головуючий на засіданні:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і методики
технологічної та професійної освіти ДДПУ - В.В. Стешенко

Секретар засідання:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і методики
технологічної та професійної освіти ДДПУ Н.В. Вовк

Підписи д.п.н, проф. Набоки О.Г., д.п.н, проф. Гаврілової Л.Г., д.п.н,
проф. Стешенко В.В. та к.п.н., доц. Вовк Н.В. . - засвідчую:

Начал ьник відділу кадрів

Є. С. Сілін

